

STÁTNÍ ROZPOČET

- největší část příjmů rozpočtové soustavy
- je nejdůležitějším finančním nástrojem vlády
- je nejvýznamnějším nástrojem stabilizační politiky
- nenávratným způsobem přerozděluje významná část HDP

Státní rozpočet je:

- *Centralizovaný peněžní fond*
- *Nejdůležitější bilance státu*
 - příjmy a výdaje st. rozpočtu závazně člení rozpočtová skladba – třídění dle kapitol, druhové, funkční (členění nenávratných výdajů)
 - vzhledem k objemu st. rozpočtu je významná výše jeho deficitu a výše tzv. skrytého dluhu
- *finanční plán*
 - nabývá podoby rozpočtového zákona
 - za plnění odpovídá ministerstvo financí
 - vláda je většinou zmocněna provádět v případě potřeby dílčí úpravy rozpočtu
 - po skončení období se sestavuje závěrečná bilance skutečného plnění st. rozpočtu – tzv. státní závěrečný účet
- *významný nástroj rozpočtové politiky*
 - cílem je vyrovnaný rozpočet
 - pokladní plnění se uskutečňuje na účtech peněžního ústavu centrální banky
 - všechny příjmy a výdaje se realizují zpravidla na jednom běžném účtu v zúčtovacím centru, jedná se o clearingový účet tzv. Státní pokladny – v ČR nazývaný souhrnný účet

VÝDAJE ST. ROZPOČTU

- na vládní nákupy – zajištění veř. statků státem – tzv. alokační výdaje
- na financování běžných a kapitálových potřeb neziskových organizací, které stát zřídil pro zabezpečení veřejných statků
- na peněžní transfery pro obyvatelstvo
- formou dotací na výrobu některých výrobků pro domácnosti
- formou dotací ekologických
- redistribuční výdaje

Dotace mohou být:

- Účelové – převažují u kapitálových dotací
 - podmíněné x nepodmíněné
 - omezují pravomoc místních orgánů x umožňují vládě kontrolu
- Neúčelové – převažují u běžných dotací

Trendy ve výdajové stránce rozpočtu:

- Růst výdajů
- mandatorních transferových plateb obyvatelstvu
- na dluhovou službu
- Decentralizace financování potřeb na nižší vládní úrovně a územní samosprávu
- Podíl vládní poptávky na agregátní poptávce je ve vyspělých zemích ve výši 15 – 20%

PŘÍJMY ST. ROZPOČTU

Daňové - pojistné na sociální zabezpečení (pojistné na důchodové pojištění a pojistné na nemocenské pojištění)

- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti
- pojistné na veřejné zdravotní pojištění
- cla
- místní poplatky

Nedaňové - příjmy ve formě uživatel. poplatků, z pronájmu státního majetku

Tendence v příjmové straně SR

- běžné příjmy (daně cca 58 %) + příspěvky na soc. zabezpečení se podílejí (38 %) - tj cca 95% na celkových příjmech
- kapitálové příjmy jsou velmi malé (Fond národního majetku)
- tempo růstu daň. příjmů ve st. rozpočtu se snižuje

STÁTNÍ ROZPOČET V ČR V SOUČASNÉ DOBĚ

PŘÍJMY

Běžné:

- daňové - svěřené daně
 - sdílené daně (daň z příjmů, DPH)
- cla
- pojistné soc. zabezpečení a přísp. na stát. politiku zaměstnanosti
- správní poplatky
- nedaňové - příjmy z pronájmu majetku
 - od OS, PO, od podniků
 - odvody ČNB
 - přijaté úroky
- přijaté sankce za porušení rozpočtové kázně
- ostatní

Kapitálové:

- z prodeje nemovitého majetku
- z prodeje akcií a majetkových podílů
- příjmy z emise st. obligací
- přijaté splátky z vládních úvěrů, půjček

Ostatní

VÝDAJE:

Běžné:

- alokační:
 - mzdy a platy
 - povinné pojistné za zam. materiálové
 - energie apod.
- redistribuční:
 - transfery – dotace - neúčelové
 - účelové
 - OS, PO, podnikům, obč. sdruž., obcím a krajům, mimorozpočt. fondům
 - úroky
 - sociální dávky
 - platby do zahraničí
 - ostatní

Kapitálové:

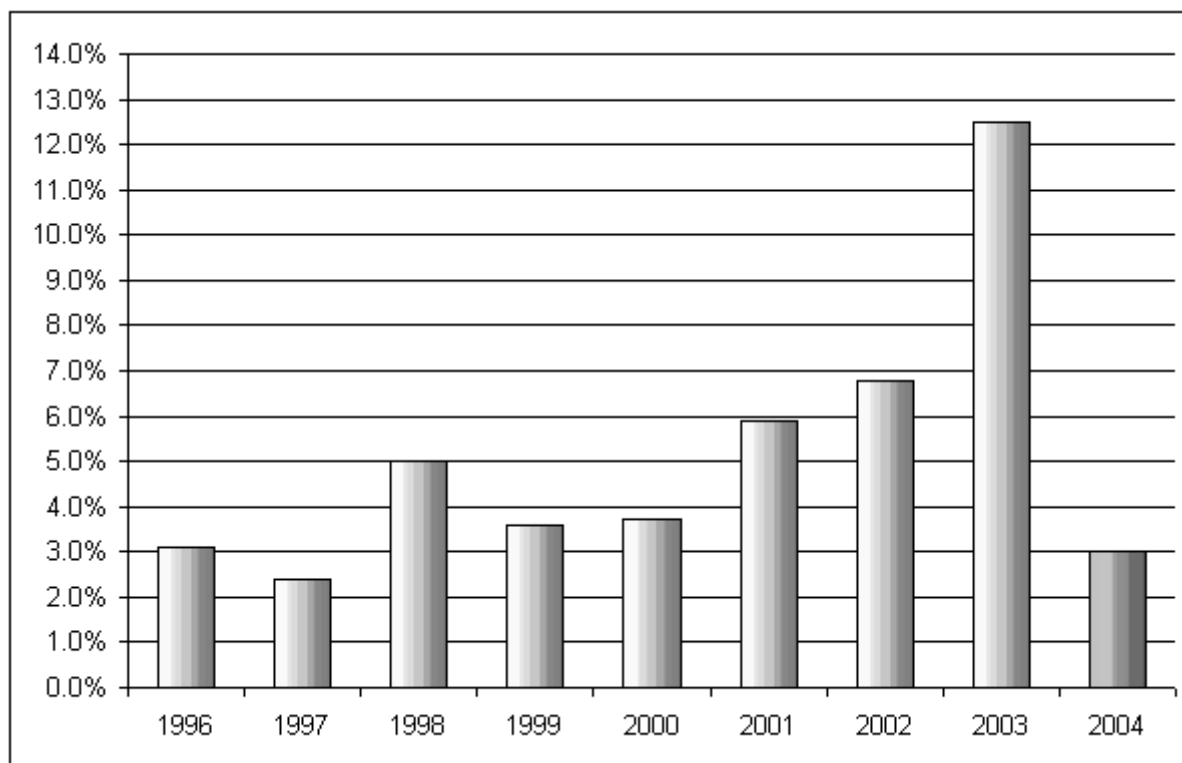
- na hmotný a nehmotný majetek
- nákup CP
- poskytnuté investiční účel. dotace OS, PO, obcím a krajům
- invest. půjčky různým subjektům
- splátky úvěrů, půjček

Ostatní

OS = organizační složka

PO = příspěvková organizace

TRENDY VÝVOJE ST. ROZPOČTU

Vývoj deficitu veřejného sektoru (% HDP) v ČR

- Tok výdajů st. rozpočtu je během roku poměrně rovnoměrný, avšak v závěru roku objem výdajů vzrůstá.
- Rozhodující objem výdajů SR ČR představují běžné výdaje (1993 – 2000 – 88 %, v poslední době tvoří cca 98 %)
- celkové výdaje st. rozpočtu vzrostly za poslední roky o více jak 20 %, neinvestiční transfery obyvatelstvu vzrostly o téměř 30 %, příjmy st. rozpočtu vzrostly pouze o cca 15 %.
- Od roku 1995 stoupá podíl mandatorních výdajů (největší skupina peněžní transfery obyvatelstvu) a ostatních obligatorních výdajů – tzv. quasi mandatorní výdaje

SROVNÁNÍ EU 25 - VÝŠE DEFICITU A DLUHU

Přebytek/Deficit (% HDP) - 2004	
Finsko	2,1%
Estonsko	1,8%
Švédsko	1,4%
Irsko	1,3%
Belgie	0,1%
Španělsko	-0,3%
Lotyšsko	-0,8%
Lucembursko	-1,1%
Rakousko	-1,3%
Slovinsko	-1,9%
Litva	-2,5%
Nizozemí	-2,5%
Dánsko	-2,8%
Portugalsko	-2,9%
Česká republika	-3,0%
Itálie	-3,0%
Velká Británie	-3,2%
Slovensko	-3,3%
Německo	-3,7%
Francie	-3,7%
Kypr	-4,2%
Maďarsko	-4,5%
Polsko	-4,8%
Malta	-5,2%
Řecko	-6,1%

Zdroj: Eurostat

Dluh (% HDP) - 2004	
Estonsko	4,9%
Lucembursko	7,5%
Lotyšsko	14,4%
Litva	19,7%
Slovinsko	29,4%
Irsko	29,9%
Česká republika	37,4%
Velká Británie	41,6%
Dánsko	42,7%
Polsko	43,6%
Slovensko	43,6%
Finsko	45,1%
Španělsko	48,9%
Švédsko	51,2%
Nizozemí	55,7%
Maďarsko	57,6%
Portugalsko	61,9%
Rakousko	65,2%
Francie	65,6%
Německo	66,0%
Kypr	71,9%
Malta	75,0%
Belgie	95,6%
Itálie	105,8%
Řecko	110,5%
Průměr EU	51,6%

Zdroj: Eurostat

MIMOROZPOČTOVÉ FONDY

- státní mimorozpočtové fondy
- rozpočty zdravotních pojišťoven
- fond sociálního zabezpečení
- účelové fondy obcí, případně vyšších stupňů územní samosprávy
- svěřenecké fondy

Mimorozpočtové fondy jsou součástí rozpočtové soustavy, protože:

- jsou zřizovány podle zákona (v ČR je každý fond zřizován zvláštním předpisem)
- hospodaří s veřejnými prostředky
- mohou mít finanční vztah k příslušnému veřejnému rozpočtu (např. v ČR platby veřejného zdrav. pojištění za tzv. stát. pojištěnce)

Velký počet mimorozpočtových fondů se nedoporučuje, protože:

- je problematické zvolit vhodné příjmy, a to s ohledem na jejich objem i dynamiku v čase ve vztahu k financování dané potřeby
- fond tak nemusí pokrýt dané potřeby
- uplatňuje se zde přísná účelovost – možnost financování pouze předem stanovených druhů potřeb

Mimorozpočtové fondy zvláštního druhu jsou v transformačních ekonomikách privatizační fondy (v ČR Fond národního majetku).

Mezi nejznámější státní fondy patří:

- **Státní fond životního prostředí** (Ministerstvo životního prostředí)
- **Státní fond kultury** (Ministerstvo kultury)
- **Státní fond rozvoje bydlení** (Ministerstvo pro místní rozvoj)
- **Státní fond dopravní infrastruktury** (Ministerstvo dopravy a spojů)
- **Národní fond** (Ministerstvo financí) – specifické postavení
- Upravuje zákon o rozpočtových pravidlech
- financování realizace společných rozvojových programů v ČR
- **Fond rezerv a rozvoje** – fond vytvářený územně samosprávnými celky

Zdravotní pojišťovny - trendy

- zvyšuje se objem nezaplacených závazků zdravotních pojišťoven vůči zdravotnickým zařízením
- část pojištěnců přechází od VZP k zaměstnaneckým zdravotním pojišťovnám (u VZP – cca 80 % pojištěnců tvoří pojištěnci starší 60-ti let)
- rostou nedoplatky na zdravotním pojištění
- rostou pohledávky po lhůtě splatnosti

ROZPOČTY ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVY V ČR

Rozpočet obce

Příjmy:

daňové příjmy – přes 50 % rozpočtu (sdílené a svěřené daně) + místní poplatky, tzv. vlastní místní daně

nedaňové příjmy – pronájem z majetku, příjmy z prodeje neinvestičního majetku, příjmy z uživatelských poplatků za veřejné statky a za ostatní služby, např. stravování ve školních jídelnách, odvoz komunálního odpadu apod.

dotace z rozpočtové soustavy – většinou ze SR (nárokovatelé dotace x nenárokovatelné dotace)

Výdaje

- **běžné** – související s financováním veřejných statků – cca 2/3 celkových výdajů rozpočtů obcí
- **kapitálové výdaje**
- **alokační výdaje** – výdaje na zabezpečení potřeb veřejného sektoru – část výdajů má charakter mandatorních výdajů (např. likvidace komunálního odpadu, oprava a údržba pozemních komunikací apod.)
- **redistribuční výdaje** v podobě sociální výpomoci (poskytování výpomoci nad rámec dávek státní sociální podpory) - nejsou objemově významné

STÁTNÍ FINANČNÍ AKTIVA

- přebytky státního rozpočtu z minulých let
- cenné papíry
- pohledávky státu z poskytnutých úvěrů a návratných finančních výpomocí
- majetkové účasti státu
- zvláštní účet důchodového pojištění

STÁTNÍ FINANČNÍ PASIVA

- přímé závazky státu u bank
- závazky z emitovaných dluhopisů
- jiné závazky státu

STÁTNÍ POKLADNA ČR

- řídí rozpočtovou likviditu
- státní pokladně, která spravuje peněžní prostředky, vede ČNB tzv. souhrnný účet
- státní pokladna může dočasně volné peněžní prostředky krátkodobě investovat
- zabezpečuje provedení emise st. dluhopisů